

АРХЕОЛОШКИ СПОМЕНИЦИ У БЕОГРАДУ И ОКОЛИНИ

Копанњем темеља за велики број станбених и других јавних зграда које се подижу на све стране Београда, Музеј града Београда сваке године принавља своје збирке све новим археолошким материјалом. Иако су то случајни налази, ипак се врло често нађу и драгоцени примерци за документацију историског и урбанистичког развитка нашег града. И 1954 година била је прилично богата по откривеним новим локалитетима које ћемо на овом месту нотирати, као наставак чланка др Драге Гарашанин: *Археолошки споменици у Београду и околини*.

На жалост ови нови локалитети не могу се потпуно испитати, јер приликом пројектовања темеља за савремене грађевине и копања не може се ићи до краја културног слоја. Присутан археолог мора се држати архитектонског плана при констатацији локалитета, те на тај начин не може ићи више у ширину или дубину ради потпуног научног сазнања.

ПРАИСТОРИСКИ ПЕРИОД

На дунавској страни Београда код места Роспи Ђуприја, односно код циглане „Вардар“, радници овог предузећа наишли су на урне спаљених покојника. На основу добијеног материјала и каснијег рекогносцирања, Музеј града Београда вршио је на овоме терену у два маха систематска археолошка ископавања, у току месеца марта и октобра 1954 године.

Ископавања су дала неочекивано добре резултате. Обиље гробова показало је да се под земљом крије велика некропола (гробље), на пространству од око десет хиљада квадратних метара. Некропола није сачувана у првобитном стању, јер су током година на њој вршени разни земљани радови.

Током ових систематских ископавања пронађено је укупно двадесет девет гробова: у двадесет пет налазиле су се урне са спаљеним покојницима, а четири су садржавале костуре сахрањених.

Осим урни са пепелом и нагорелим костима, у гробовима су нађени пехари, зделе и друго посуђе, затим оружје, оруђе и накит од бронзе, гвожђа и камена.

Поред ових гробова наишло се на једну јаму у којој је нађено више керамичких судова, целих и у фрагментима, затим пепела и гарежи, који су били измешани са животињским костима.

Сав овај пронађени материјал припада бронзаној, халштатској и латенској материјалној култури. Латенски материјал, који припада келтском племену Скордиска од велике је важности за историју Београда, јер на територији града није до сада у тако великој количини нађен. На основу података из класичних извора сматра се да су Скордисци основали прво насеље на ушћу Саве у Дунав, тј. на данашњи Калемегдан. Међутим до сада никакав археолошки материјал откопан на том делу града није поткрепио те изворе.¹

¹ Ј. Тодоровић, Археолошко ископавање на Роспи Ђуприји, *Весник музејско-конзерваторских радника НРС* 13, 1954, 25—26; исти,

Келтска некропола код Београда, *Недељне информативне новине НИН* од 18 априла 1954 год., бр. 172.

Сл. 1 — Латенска орнаментирана урна са Роспи-Ћуприје

Сл. 2 — Здела са пехаром који је служио као поклопац — Роспи-Ћуприја

Сл. 3 — Мали суд сиве боје рађен на витлу — Роспи-Ћуприја

У улици Браће Југовића, на месту старе Главњаче, у шуту са римском и турском керамиком, нађен је један минијатурни судић, који је врло грубе фактуре и слабо печен. По свим изгледима, он би припадао праисторијском периоду.

У парку на Студентском тргу, нађено је нешто мало фрагмената керамике, која би припадала винчанској култури.

КЛАСИЧНИ ПЕРИОД

На Булевару Револуције број 28—32, откопан је један костур, поред кога је нађен један фрагментовани римски жижак. Других предмета није било.

На простору између улица Браће Југовића и Симине, на месту старе Главњаче, приликом копања темеља за будућу зграду хемиског института, по целој површини градилишта, нађено је много остатака римске културе. Осим овога било је нешто мање остатака турског материјала. Слојеви су били испретурани, али нађени материјал не може се тачно фиксирати, јер је током времена то место више пута прекопавано. Но и поред тога на појединим местима ипак се може издвојити више слојева. Као најстарији слој сматрамо слој римских гробова у облику бунара, а затим слој кућа, што се могло констатовати на основу остатака зидова и подова, који су се налазили одмах иза њих.

Грובהа у облику бунара констатовано је на осам места. Поједини гробови уништени су касније, изградњом темеља. Облик грובהа је био округлао, чија се дубина кретала до 6 метара, а ширина до 1,20 метара. Гробне јаме биле су пуне пепела и угљева помешане са много фрагмената керамике, стакла, гвожђа и остатака спаљених костију покојника и разних животиња. Било је и финије римске керамике „terra sigillata“, но она није имала неких карактеристичних особина. У гробу бр. 2 нађен је један фрагментован жижак са утиснутим жигом „CASSI.“

Гробове у облику бунара М. Валтровић ископавао је у Београду на месту где се сада налази Споменик Кнеза Михајла. Поједини гробови ишли су у дубину чак до 9 метара.²

На једном месту констатовано је спалиште. Оно се могло врло лепо видети у профилу откопа, чија је дужина износила 5,50 метара, док је дубина на средњем делу те јаме износила 2,50 м. од ивице тротоара. Ту су се могли видети слојеви угљева, пепела као и кости покојника и животиња измешани са керамиком. Поједини слојеви били су одвојени тањим слојем печене земље. По свим тим карактеристикама оно одговара спалишту покојника и удаљено је од нађених гробова у облику јама 12 метара.

Изнад гробова у слоју кућа, нађено је много керамике како обичне тако и „terra sigilata“ која је била орнаментисана рељефним украсима.

На једном месту нађен је под једне куће, који је био поплочан опекама формата 42×29 и ×4,50 см. Ту је нађено неколико фрагмената игала од костију, две фрагментоване теракоте—претставе женских фигура, затим један мали гвоздени точак који је вероватно припадао неким малим колицима. Но како је материјал нађен у шуту на поду поред једног зида то се не може ближе означити шта је на том месту било.

На другом месту овог терена откопано је више слојева на основу чега се могло закључити да је у римском периоду изградња насеља решена у неколико наврата. Тако је у најнижим слојевима било доста керамике измешане са пепелом и гаражи у дебљини од 8 см., затим слој земље од 10 см. на коме је под рађен од кречног малтера и туцане цигле, лежао на слоју косо поређаних комада опека. Изнад тога пода на висини 15 см. налазио се други по својој конструкцији исти као и претходни слој, само са том разликом што је на горњи слој малтера дошао слој глине по коме су се ређале шестостране пло-

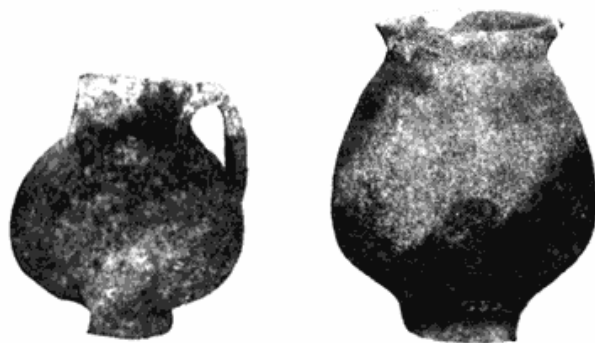
² М. Валтровић, Гробови у облику бунара, *Старинар* II, 1885.

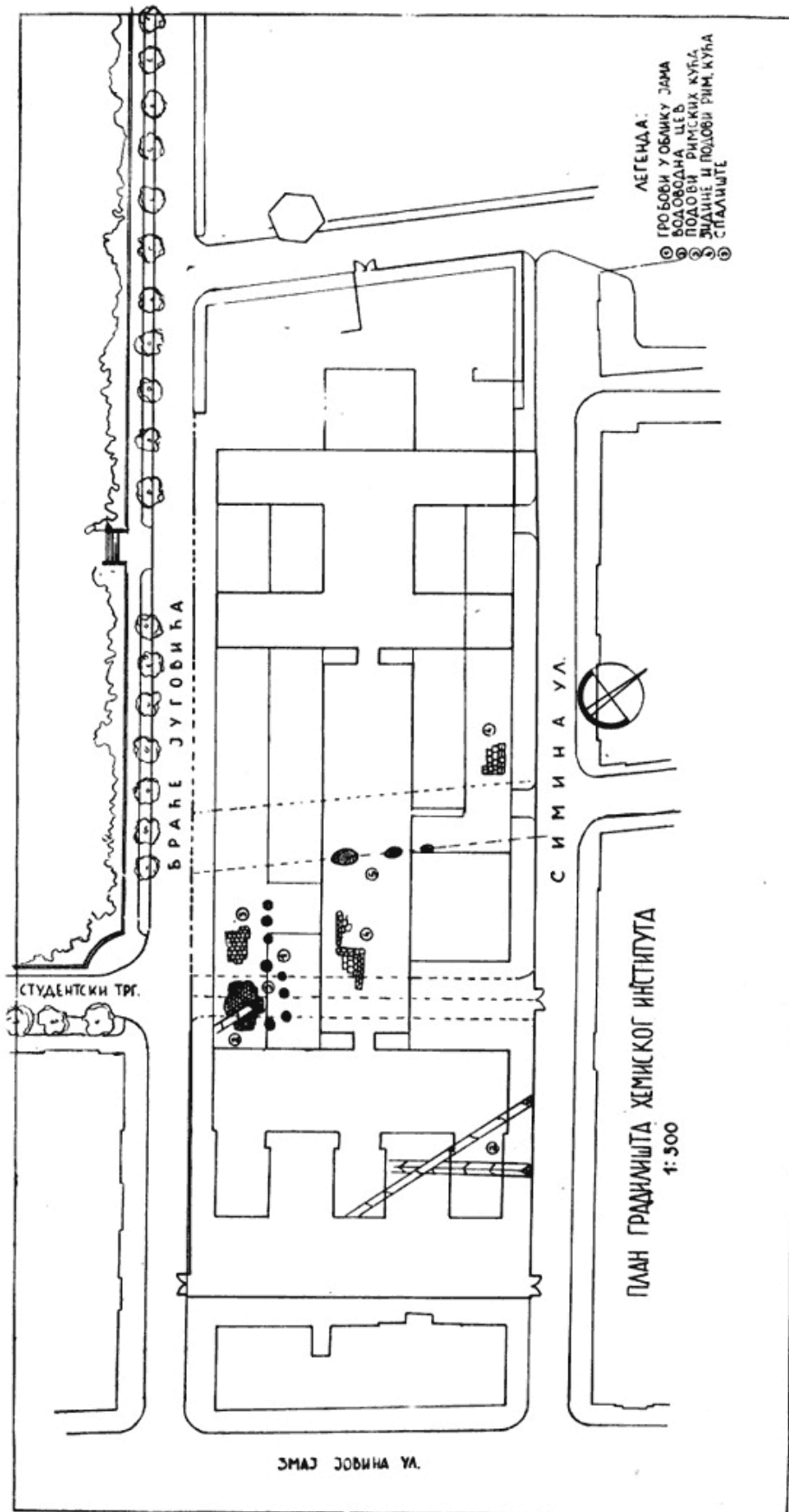
Сл. 4 — Орнаментирана бронзана наруквица са Роспи-Ђуприје

чице. Изнад првог пода осим нешто мало керамике и стакла нађена је једна рељефна претстава човечјег лика која је вероватно била аплицирана на некој дршци суда. Изнад другог пода на висини од 30 см. откривен је водовод, који се пружао у правцу С — Ј. Грађен је од округлих цеви печене земље, и био је заштићен са свију страна великим опекама премазаним кречним малтером. Овај водовод потиче из турског периода.

Осим наведеног материјала нађено је много биконкавних плочица за под, али не у компактној целини. Неколико фрагмената жижака, опека формата 45 × 45 и × 6 см. са жигом четврте флавијеве легије, један камени млин као и један прстен рађен у сребру са утиснутим негативом „SPTVR IR“ сакупљени су са терена. Овај локалитет је од великог значаја за историју града Београда јер до сада у Београду нисмо наишли ни на

Сл. 5 — Два минијатурна судића из улице Браће Југовића

Сл. 6 — Скица простора између улица Браће Југовића и Симине где су откривени остаци римског насеља

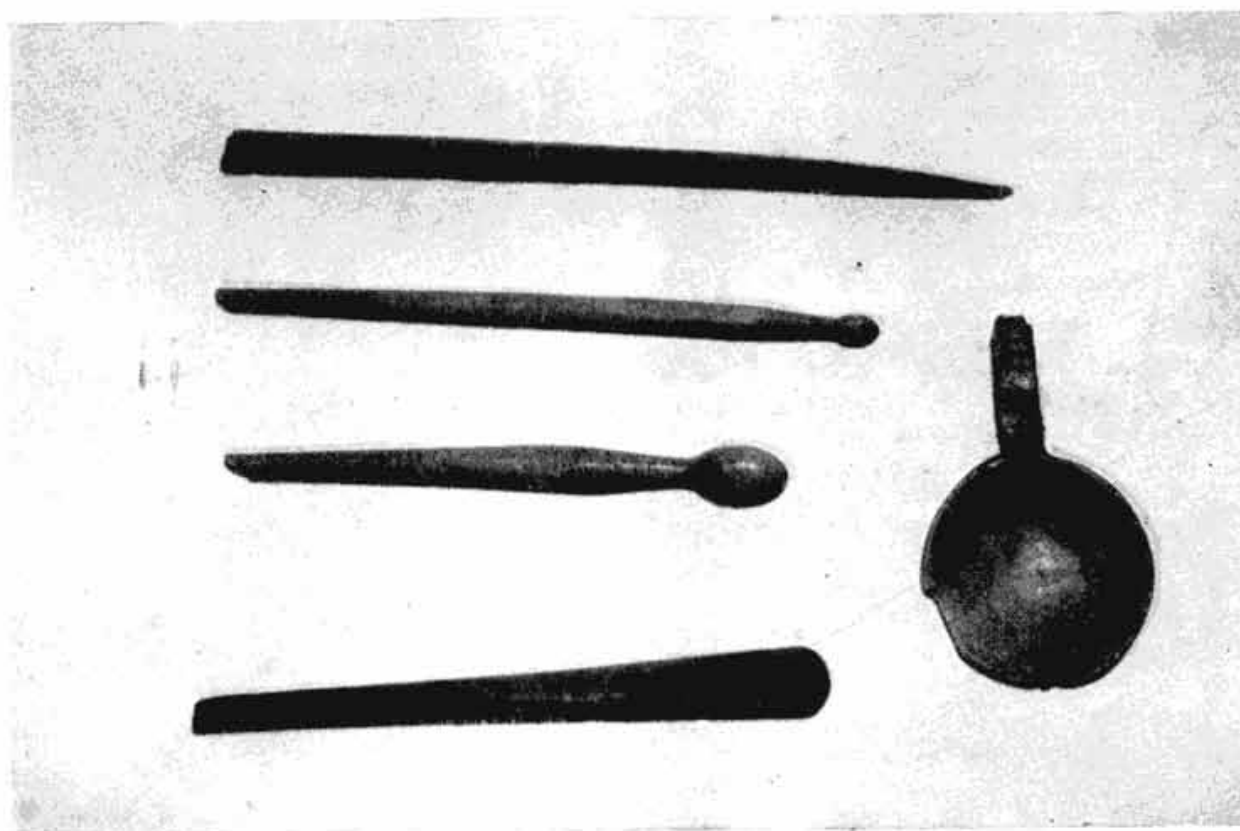
Сл. 7 — Претстава жене, теракота, фрагменат из ул. Браће Југовића

Сл. 8 — Пластична претстава човечјег лица аплицирана на дршци суда — из улице Браће Југовића

Сл. 9 — Теракота са претставом орла из улице Браће Југовића — фрагменат

Сл. 10 — Коштане игле и спатула из улице Браће Југовића

једном месту на тако велики комплекс земљишта где се простирало римско насеље. Пошто на овом делу још нису завршени земљани радови то се надамо да ће се и касније доћи до новог материјала који би омогућио да се проблем овог римског локалитета реши са више сигурности.

На углу улице Влајковићеве и Мајке Јевросиме, на месту старе гараже, радници су приликом копања јама за гашење креча пресекли један римски гроб који је грађен од опека постављених на кант. Гроб је био покривен тегулама ширине 0,30 см.

Подаци су добијени на самом градилишту од техничара који је изјавио да осим костура није ништа било.

На Горњем Граду Калемегдана, источно од Војног музеја приликом уређивања терена за парк, потпуковник Манојловић прикупио је неколико предмета који припадају римском периоду. По његовој изјави на томе месту било је фрагмената римске керамике и стакла, као и један новчић који припада Лицинију.

У Добрачиној бр. 22—24 приликом рада на копању темеља у испретураним слојевима, нађено је турског и римског материјала. Фрагменти обичне римске керамике били су измешани са остацима људских костију и комадима римских опека. Вероватно да се ту налазило римско гробље које је раније уништено те га данас налазимо у шуту.

На Дунаву на самој Бачкој плажи, нашао је друг Челик Драгомир римски бронзани новац који припада императору Комоди, нечитак и слабо очуван.

У улици 7 Јула, ниже Народне банке у току 1954 године изводили су се велики земљани радови и том приликом су откопана два римска votivna споменика од којих је један оштећен, тако да се не може прочитати један део натписа.

Први споменик рађен је од ташмајданског порозног камена чије су мере: висина 99 см., ширина 39 см. и дужина 46 см.

Натпис гласи:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)
CILICES
PRO SALUTE
DDD NNN (domini nostri tres)
PO . . . . . A
. . . . . RONES
. . . . . EXPRO ET PRISCO
COS (consules)

Друга ара рађена је од чвршћег камена. Њене мере су: висина 60 см., ширина 27 см. а дужина 29 см. На њој натпис гласи:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)
PATAVR
NVSEXV . . . . . POS
VIT

Осим наведених жртвеника на овоме месту нађено је доста римске керамике, један камени млин, једна плинта четвоространог облика из које се вероватно дизао стуб или стубац.

На месту где је нађен први жртвеник било је доста бронзаног римског новца, но нажалост ни један комад се није могао прочитати.

У улици Мајке Јевросиме бр. 36, при извођењу земљаних радова радници су ископали три римске гробнице.

Сл. 11 — Римски жртвеник из улице 7 Јула

Прва гробница нађена је на дубини од 1,50 метара и била је размера $2 \times 0,80$ метара. Зидана је од камена а везивана кречним малтером. Поклопац као и под гробнице био је од компактних камених плоча. Гробница је била окренута у правцу исток — запад. Осим костију и једног нечитког новчића није ништа друго нађено.

Друга гробница рађена је од опека и везивана блатом. Од претходне је удаљена до 3 метра. У близини гробнице нађен је један нечитак новчић из IV века наше ере. У гробници осим костију није ништа друго нађено.

Трећа гробница у ствари је био гроб. Нађен је на даљини од 1,50 метара од претходне идући према истоку. У њему је нађен костур коња са остацима металне коњске опреме. Нађене су коњске жвале, једна мала пређица и једна копча са појаса, затим две велике карике, које су међусобно спојене покретним полугама и вероватно су служиле за коњску опрему.

Наведене гробнице нису откопане у присуству стручњака, тако да се не могу дати ближи подаци. По нађеном нов-

цу могу се датирати у трећи до четврти век наше ере. У истој улици бр. 17—19 откопане су две римске гробнице на дубини 2,50 мет. Једна претставља један камени саркофаг дужине 2,40 мет. а ширине и висине по 1 м. Саркофаг је рађен од ташмајданског порозног камена и на њему није било никаквог натписа нити орнаментике. Поклопац саркофага био је раније разлупан, вероватно кад је гробница била опљачкана. Нешто мало људских костију и фрагмената керамике био је једини гробни инвентар.

Друга гробница рађена је од опека, техником хоризонталног испуштања редова опека. Она је са унутрашње стране била малтерисана кречним малтером мешаним са туцаном опеком, док су саме опеке везиване блатом. Костур у гробници је био згњечен под притиском палих опека које су покривале гробницу. Унутрашња размера: дужина 1,40, ширина 53, а висина 50 см. Од гробног инвентара нађена је једна земљана здела.

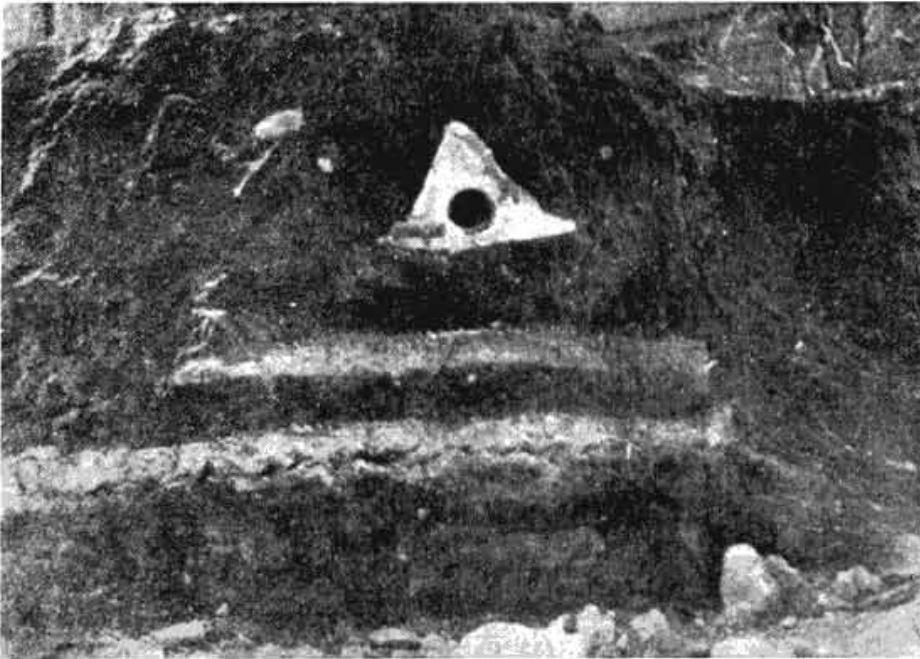
У улици Косовској бр. 7 откривен је турски водовод, грађен од округлих цеви од печене земље. Цеви су биле споља обложене кречним малтером, и опекама формата 29×14 и $\times 1,50$ см. Пречник цеви износио је 11 см., а дебљина 1,50 см. Цеви су се пружале у три правца.

По причању радника који су радили у Макишу на постављању стубова за далековод нађен је један дрвени сандук (?) са три-четири жишка и неколико судова. О томе Музеј није био обавештен те је материјал растурен, тако да се не може установити коме би периоду тај гроб припадао.

На углу улица Пролетерских бригада и Кнеза Милоша при копању темеља радници су наишли на више римских гробова грађених од опека. Како нисам благовремено обавештен, то су радници у међувремену уништили гробове, а остали су само фрагменти римских опека и костију покојника. На овоме месту делимично је сачуван и један римски оловни сар-

Сл. 12 — Римски жртвеник из улице 7 Јула

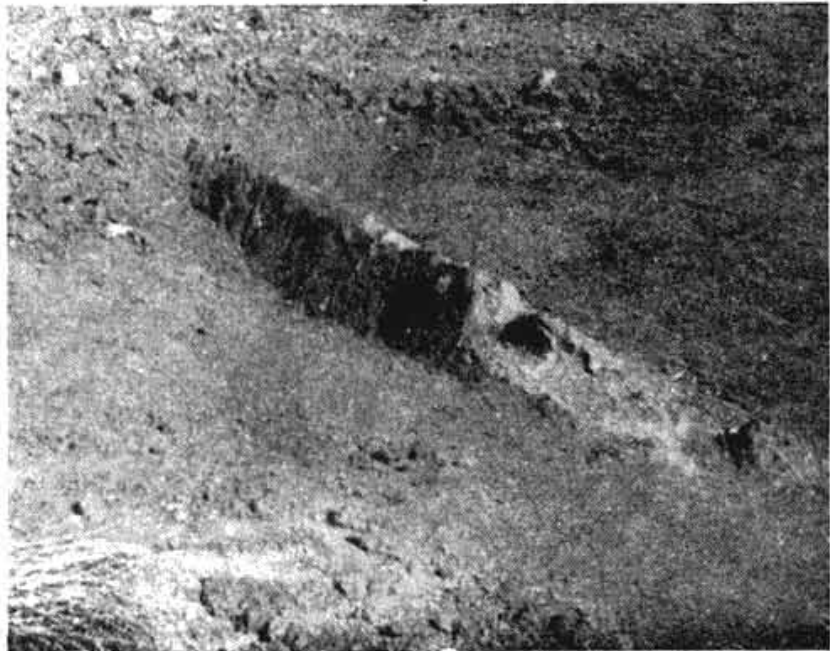
Сл. 13 — Профил по-
дова римских кућа и
водовода из улице
Браће Југовића

кофаг, у коме је нађен један фрагмен-
товани жижак.

На Студентском тргу бр. 6,
при копању темеља за будућу зграду
радници су наишли на два римска зида
који су заклапали једну просторију.
Зид се даље пружао испод тротоара.
Зидови су рађени од неотесаног таш-
мајданског камена, везивани су врућим

кречом као и зидови у улици Браће Ју-
говића. Унутрашњи део зида тј. про-
сторија био је обложен опекама фор-
мата $42,5 \times 28 \times 5$ см. Под је врло ин-
тересантан јер је рађен у неколико сло-
јева и имао дебљину 0,50 см. Поједини
слојеви рађени су од кречног малтера
мешаног са туцаном опеком и они су
се смењивали са слојевима чистог креч-

Сл. 14 — Остаци водовода
откопаног у Косовској
улици бр. 7

Сл. 15 — Профил
водовода

ног малтера. Преко горњег слоја лежао је ред опека док је најнижи слој од кречног малтера лежао на камену поређаном на згради.

Осим тога на томе делу нађен је и мозаик од биконкавних плочица поређаних по земљи. Плочице су биле једноставно ређане без икаквог везивног материјала. Мозаик од оваквих плочица пружа се на око 2 м². Већи број опека формата 42 × 29 × 5 см. био је разбацан унаоколо. Поједине опеке варирају између ових размера. Нађено је неколико фратмената жижака као и један очуван.

У улици Таковској бр. 12 при копању јаме за отпатке откопана је једна римска гробница грађена од опека чије су размере 42 × 29 × 5 см. Гробница је имала ширину 100 см. и дужину 224 см; док су унутрашње размере износиле 0,42 × 162 см. Гробница је лежала на дубини од 0,94 м. од садашњег нивоа. Но она није реална јер је терен скидан приликом зидања зграде. Гробница се пружала у правцу североисток — југозапад. Зидана је блатом у 10 хоризонталних редова од којих је први служио као поклопац гробнице, а последњи као лежиште.

Од гробног инвентара ископано је неколико фрагмената коштаног итали и бронзане фибуле и једна перла од белог материјала у облику розете са пробушеним рупицама. Осим тога нађена је једна бронзана минђуша конкавног облика и мали комадићи златног лима који су вероватно припадали неком украсном предмету.³

На основу нађеног материјала и положаја костура може се констатовати да је гробница припадала некој млађој жени сахрањеној са златним накитом који је касније опљачкан. Гробница је вероватно припадала другом — трећем веку наше ере, јер је у непосредној близини 1948 године Др Д. Га-

рашанин откопала римску гробницу са новчићем римског императора Септимија Севера.⁴

На углу улица Тадеуша Кошћушког и Страхињића бана, радници су наишли на једну костурницу са 14 костура, а осим ње и на један римски крчаг. Костури су лежали на дубини од 6,50 метара. На истом месту пружао се један римски зид, грађен од ташмајданског камена везиван врућим кречом. Он се пружао у правцу С—Ј и вероватно је избијао на Душанову улицу.

Ближи подаци о костурници не могу се дати јер су је радници приликом ископавања потпуно уништили.

СРЕДЊИ ВЕК

Налаз старосрпског материјала са Роспи Ђуприје. — У другој етапи археолошког ископавања код Роспи Ђуприје поред халштатског и латенског материјала пронађено је и шест словенских гробова, од којих су два садржавала, поред костију, и остатке некадашњег накита. Независно од гробова откопани су фрагменти словенских посуда.

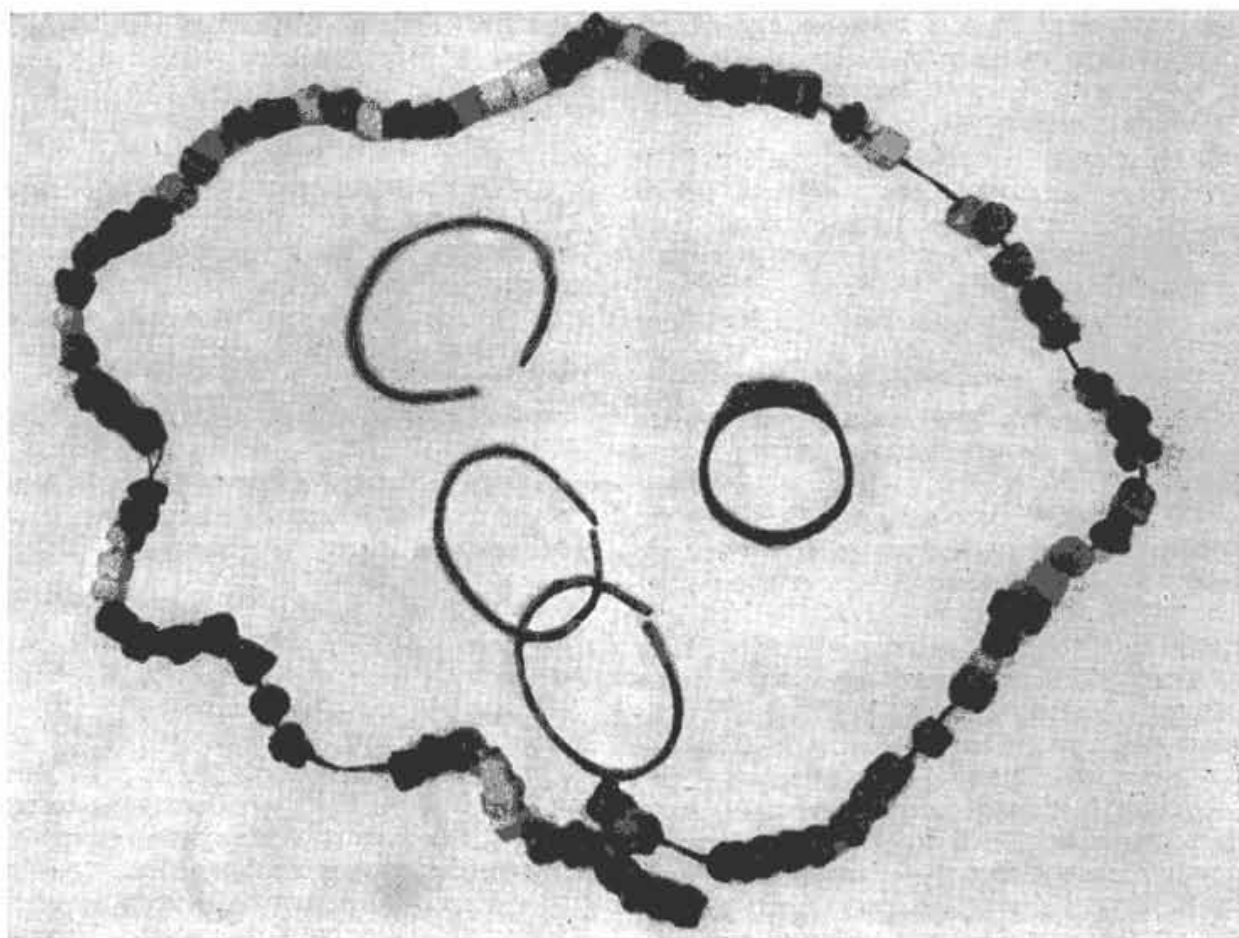
Овај се материјал налазио у блок сондама В, С, D и К, које су биле удаљене око 25 метара североисточно од праисториског поља урни откривеног у првој етапи истраживања.

Блокови А, В, С и D копани су у једној равни у димензијама 3 × 3 метра док је блок К лежао 16 метара источно од њих. Његове су размере биле 4 × 2 метра, а касније је проширена по дужини још за 2 метра.

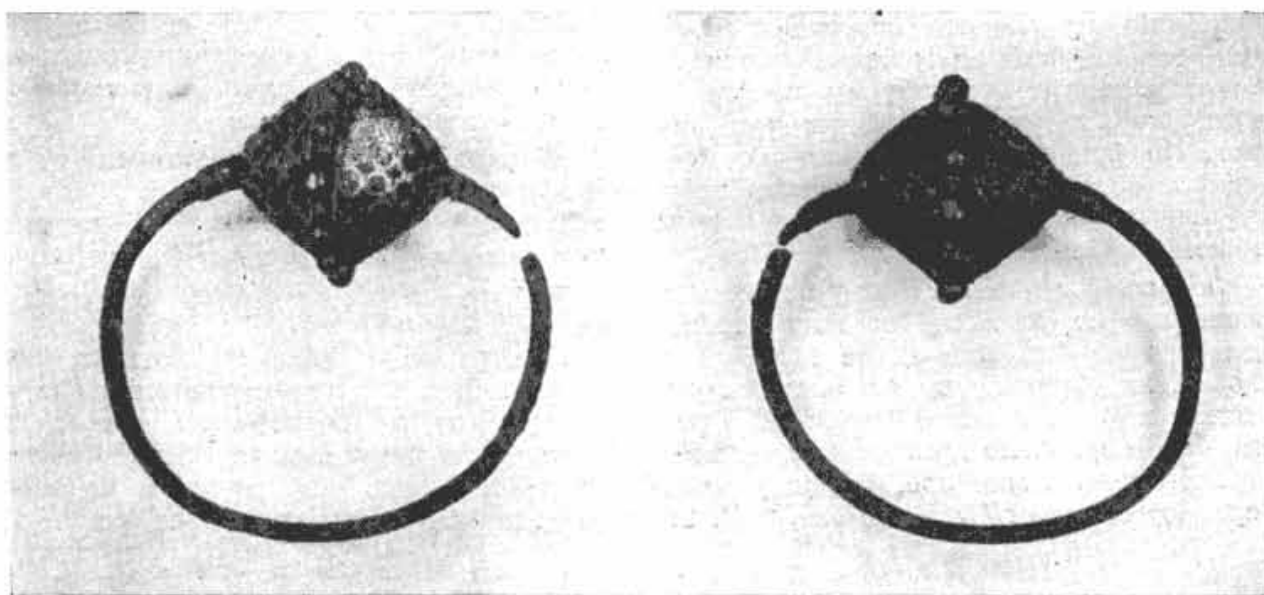
Први гроб је нађен на граници блока В и С, још у првом откопном слоју, али у потпуно дерутном стању тако да није могао бити измерен. Поред њега, на дубини од 63 см. сонде В, ископан је један бронзани прстен са ромбоид-

³ Ј. Тодоровић, Једна римска гробница из Београда, *Весник музејско-конзерваторских радника НРС*, 14, 24.

⁴ Д. Гарашанин, Археолошки споменици у Београду и околини, *Годишњак Музеја града Београда I*, 86; иста, *Музеји* 11, 1949, 146—148.

Сл. 16 — Старосрпски накит са Роспи-Ђуприје

Сл. 17 — Наушнице из Миријева

ном главом без украса, сав у патини (инв. бр. 1241). Делови костију откривени су у сонди С.

Други гроб је нађен у блоку D. Костур је био положен у правцу исток—запад, са рукама прекрштеним на грудима. Поред њега није пронађено никаквих остатака материјалне културе. Око двадесет сантиметара дубље ископан је други костур, исто тако без гробног инвентара.

Следећа три гроба, такође положена у правцу исток—запад, откривена су у блоку K, који је дао најбројнији словенски материјал. Први костур је откопан на дубини 0,45 м. Он је био доста оштећен, тако да се није могао одредити положај руку. Дужина му је износила 1,60 м. Други костур дужине 1,70 налазио се 25 см. дубље од првог и био је боље очуван. Десна рука се налазила на малом стомаку а лева је била опружена дуж тела.

Трећи костур, најинтересантнији од свих осталих по налазу накита, лежао је мало даље од ова два, на дубини од 0,60 м. Он је припадао некој девојчици, или жени малог раста, јер му је дужина износила свега 1,40 м. Руке су биле опружене и прекрштене на малом стомаку. Код леве су нађене ситне расуте перле од пасте зеленкасте и жуте боје (инв. бр. 1372), затим три карике елипсастиг облика које су биле начињене од узане бронзане жице и претстављале остатак огрлице (инв. бр. 1373) и бронзани прстен чија је глава четвртастиг облика украшена петокраком звездом (инв. бр. 1374).

У истом блоку су ископани и фрагменти четири словенска суда и то у слоју изнад ових костура, а на удаљености око један метар од њих.

Највећи и најбоље очувани фрагмент керамике садржи део трбуха и обода једног ћупа, чији је пречник износио око 14, а висина око 15—16 см. Обод је био разгнут и задебљао, а на средини трбуха се налазио низ уреза у хоризонталним појасевима. Овај уло-

мак претставља примерак касније словенске керамике која се одликовала прецизнијом израдом, бољим печењем и пречишћенијом земљом (инв. бр. 1378).

Од другог суда сачувало се 10 фрагмената, међу којима део разгнутаг обода и део трбуха. Он је био орнаментисан у два појаса. Први се састојао од правих паралелних уреза, а други од низа таласних линија, карактеристичних за ову културу (инв. бр. 1376).

Мали одломак трећег суда био је украшен истим орнаментима као претходни (инв. бр. 1377).

Последњи суд очуван је делимично у тако ситним фрагментима да се не може одредити његов облик. Види се само да је био направљен од лоше пречишћене земље и рђаво печен (инв. бр. 1375).

Словенски накит ископан на Роспи Ђуприји има своје најближе аналогije у материјалу из Брестовика. То је типичан сеоски накит из 12—13 века. Керамика се према фактури и обради исто тако може датирати у ово време.

Средњевековно оделење Музеја града Београда није имало до сада у своме инвентару овакве примерке накита и орнаментике, те је овим налазом обогаћено. Он осим тога претставља један од ретких па према томе и драгоцених локалитета старосрпске културе на територији Београда.

Према причању сељака у близини села Миријева налази се словенска некропола. Рекогносцирајући овај терен, археолог музеја Јован Тодоровић направио је једну пробну сонду и наишао на гроб са костуром, који је код главе имао пар великих словенских сребрних наушница, веома добро очуваних. Оне су украшене са по једном крупном јагодом рађеном у техници филиграна и гранулације (инв. бр. 1370). Код руке је ископан бронзани прстен са главом неправилног елипсоидног облика, без орнамента (инв. бр. 1371). Ови предмети могу се датирати у 10—13 век.

Систематско ископавање ове некрополе предузеће се у јесен 1955 године.

MONUMENTS ARCHÉOLOGIQUES À BELGRADE ET DANS SES ENVIRONS

J. TODOROVIĆ — M. BIRTAŠEVIĆ

Cet article cite les différents endroits à Belgrade, et dans ses environs, où ont été trouvés au cours de 1954—55 de nombreux objets aussi bien de l'époque préhistorique que de l'époque classique. En effet, cet article fait suite à l'étude du Dr. D. Garašanin, qui a parlé, dans le 1er cahier de l'Annuaire du Musée de la ville de Belgrade, de toutes les fouilles archéologiques dont il a été question dans la littérature et dont elle s'est occupée elle-même à l'époque où elle était collaborateur du Musée de la ville.

Le matériel préhistorique a été trouvé à plusieurs endroits à Belgrade et dans ses environs, et celui de la nécropole près de Rospicuprija, en face de l'île Ada-Huja sur le Danube, compte parmi les découvertes les plus importantes. Dans la rue de Braća Jugovići et dans le parc de Studentski Trg ont été également trouvés des objets de cette époque.

Il est hors de doute que Belgrade est le plus riche en matériel de l'époque romaine, I à IV siècle avant notre époque. Ces objets-là surgissent à chaque pas dans le sol de Belgrade. Au cours de cette année on a trouvé, en creusant les fondations de différents bâtiments, des objets de l'époque romaine dans

les rues suivantes: Boulevard de la Révolution n°s 28 à 32; dans le terrain entre les rues parallèles de Braća Jugovići et Simina; dans la rue Majka Jevrosima 36; à l'angle des rues Majke Jevrosime et Vlačkovićeve; dans la rue Dobračina n°s 22—24; dans la rue Kosovska n° 7; à l'angle des rues Proleterskih brigada et Kneza Miloša; à la Place des Etudiants n° 6, à Takovska n° 12; à l'angle des rues Tedeusz Koszucski et Strahinića Bana.

Cependant les objets du Moyen-âge sont très rares parmi le matériel trouvé par les fouilles. Seul le cimetière, découvert près du village Mirijevo et de Rospicuprija, renfermait des objets qui appartiendraient au groupe de Belobrdio du XIIème siècle de notre époque.

La seconde étape des fouilles archéologiques près de Rospicuprija (Rospicuprija pont) a permis de découvrir six tombeaux slaves, dont deux abritaient des vestiges de bijoux, notamment: des restes de deux colliers et une bague en bronze, sans aucun ornement. Ces bijoux représentent des exemples typiques d'ornements vieux-serbes et ils datent vraisemblablement du XIIème ou XIIIème siècle. Des exemples analogues se trouvent parmi des matériaux de Brestovik.

Illustrations dans le texte:

Fig. 1 — Urne ornée, de l'époque La Tène, trouvée près de Rospicuprija	Fig. 9 — Aigle en terre cuite, rue Braća Jugovića
Fig. 2 — Bassine, avec coupe, qui servait de couvercle (Rospicuprija)	Fig. 10 — Aiguilles en os et une spatule, rue Braća Jugovića
Fig. 3 — Petit récipient grisâtre en argile tournée (Rospicuprija)	Fig. 11 — Pierre sacrée de la rue du 7 Juillet, époque romaine
Fig. 4 — Bracelet en bronze avec ornement (Rospicuprija)	Fig. 12 — Petite pierre sacrée romaine, découverte dans la rue du 7 Juillet
Fig. 5 — Deux récipients miniatures de la rue Braća Jugovića	Fig. 13 — Profil du sol des maisons romaines et de l'aqueduc, rue Braća Jugovića
Fig. 6 — Croquis du plan de l'étendue entre les rues Braća Jugovića et Simina, où sont découverts les restes d'une agglomération romaine	Fig. 14 — Vestiges de l'aqueduc dans la rue Kosovska No 7
Fig. 7 — Figurine en terre cuite trouvée dans la rue Braća Jugovića	Fig. 15 — Profil de l'aqueduc, rue Braća Jugovića
Fig. 8 — Figure en relief sur l'anse d'un récipient	Fig. 16 — Bijoux anciens serbes trouvés à Rospicuprija
	Fig. 17 — Boucles d'oreille trouvées à Mirijevo